

ประวัตินโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ และการเปิดเสรีด้านพลังงาน

คำนำ

เอกสารเรื่อง "ประวัตินโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจและการเปิดเสรีด้านพลังงาน" เป็นส่วนหนึ่งของโครงการศึกษาริวิจัยและจัดทำประวัติการพัฒนากำลังงาน ของประเทศไทย ซึ่ง บริษัท เบอรร่า จำกัด จัดทำเสนอต่อ สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาพลังงานของประเทศในด้านต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเอกสารส่วนนี้เป็นการนำข้อมูล ที่มีการรวบรวมไว้มาเรียบเรียงเป็นร้อยแก้ว เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาพพัฒนาการ ของนโยบาย มาเป็นลำดับตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้า และให้ความรู้แก่คนรุ่นหลังต่อไป

การจัดทำเอกสารที่เป็นประวัติศาสตร์ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลจากเอกสารการวิจัย ที่มีผู้จัดทำไว้แต่ในอดีตเป็นสำคัญ รวมทั้ง กฎหมายที่มีอยู่ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือข้อคิดเห็น ที่อาจไม่ปรากฏอยู่ในเอกสาร ผู้จัดทำขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำเอกสารเล่มนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจไม่มากก็น้อย

มรกต ลัมตระกูล - เรียบเรียง
เทียนไชย จงพีร์เพียร - บรรณาธิการ

สารบัญ

- กิจการด้านปิโตรเลียม
  - ช่วงภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475
  - ช่วงที่มีการจัดตั้งการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย
  - ช่วงแปรรูปการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย
- กิจการด้านไฟฟ้า
  - ช่วงการจัดตั้งกิจการไฟฟ้าเป็นรัฐวิสาหกิจ
  - ช่วงการส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนในกิจการไฟฟ้า
  - ช่วงการปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าของประเทศ
- บทสรุป

บรรณานุกรม
ภาคผนวก

ประวัตินโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ และการเปิดเสรีด้านพลังงาน

กิจการพลังงานในประเทศไทยถ้าจะแบ่งตามชนิดหรือประเภทของพลังงานแล้วอาจ แบ่งออกได้เป็นสองประเภทใหญ่ๆ คือ กิจการทางด้านปิโตรเลียม และกิจการทางด้านไฟฟ้า กิจการพลังงานแต่ละด้านมีพัฒนาการ

ของการจัดตั้งและรูปแบบเปลี่ยนแปลงไปตาม สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา แต่โดยลักษณะพื้นฐานของกิจการพลังงานนับเป็นกิจการสาธารณูปโภคอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและการดำรงชีวิตของประชาชน จุดเริ่มต้นของกิจการพลังงานจึงมักเริ่มต้นจากหน่วยงานของรัฐในการจัดหา พลังงานให้เพียงพอต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและความต้องการของประชาชน อย่างไรก็ตาม โครงการสาธารณูปโภคส่วนใหญ่ รวมทั้ง โครงการทางด้านพลังงานต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก และในแต่ละปีรัฐต้องลงทุนในโครงการสาธารณูปโภคหลายๆ โครงการพร้อมๆ กัน เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ จึงเป็นภาระแก่ภาครัฐในการจัดหาเงินมาลงทุน ทิศทางการพัฒนากิจการสาธารณูปโภคจึงค่อยๆ เปลี่ยนแปลงจากภาครัฐมาเป็นการส่งเสริมให้เอกชนเข้ามาลงทุนแทน โดยมีลักษณะทั้งที่เป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชน หรือ ให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด

ในที่นี้จะกล่าวถึงพัฒนาการของกิจการพลังงานซึ่งมีรูปแบบเปลี่ยนแปลงไปตาม สถานการณ์ ทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ นับตั้งแต่รูปแบบของกิจการที่ดำเนินการโดยหน่วยงานราชการมาเป็นรัฐวิสาหกิจ จนมาถึงการแปรรูปรัฐวิสาหกิจเพื่อนำไปสู่การเปิดเสรีทางด้านพลังงานในที่สุด โดยในที่นี้จะจำแนกพัฒนาการของกิจการพลังงานออกเป็นสองด้าน คือ กิจการด้านปิโตรเลียม และกิจการด้านไฟฟ้า

1. กิจการด้านปิโตรเลียม

เพื่อให้สามารถมองเห็นภาพพัฒนาการของนโยบายและกิจการด้านปิโตรเลียมได้ อย่าง ชัดเจนในแต่ละช่วงเวลาจึงขอแบ่งพัฒนาการออกเป็น 3 ช่วงเวลา คือ ช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ช่วงที่มีการจัดตั้งการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย หรือ ปตท. และช่วงที่มีการแปรรูป ปตท.

ช่วงภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็น ระบอบประชาธิปไตยเมื่อปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยต้องสั่งซื้อน้ำมันจากต่างประเทศ ผ่านบริษัทต่างประเทศซึ่งเป็นตัวแทนจำหน่ายอยู่ในประเทศไทย ในขณะนั้นมีอยู่ 2 บริษัท คือ บริษัทแอสตันดาร์ตแควคเค็มออยล์ของอเมริกา (ปัจจุบัน คือ บริษัทเอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด) และบริษัทรอยัลดัตช์ปิโตรเลียมของอังกฤษกับฮอลแลนด์ (ปัจจุบัน คือ บริษัทเชลล์แห่งประเทศไทย จำกัด)

บริษัททั้งสองมีสัญญาส่วนแบ่งการตลาดต่อกัน คือบริษัทของอเมริกามีส่วนแบ่งการตลาดในประเทศจีนและญี่ปุ่นร้อยละ 80 บริษัทของอังกฤษกับฮอลแลนด์มีส่วนแบ่งร้อยละ 20 แต่บริษัทอังกฤษกับฮอลแลนด์มีส่วนแบ่งในประเทศแถบอินโดจีน คือ ไทย แหลมมลายู พม่า และอินเดีย ร้อยละ 80 ส่วนบริษัทของอเมริกามีส่วนแบ่งร้อยละ 20 บริษัททั้งสองจึงรักษาระดับราคาเพื่อให้เป็นไปตามสัญญาที่ตกลงกันไว้ ทำให้บริษัทของคนจีนหรือของคนไทยที่ตั้งขึ้นต้องล้มไปเพราะ ไม่สามารถสู้สองบริษัทดังกล่าวนี้ได้ ดังนั้น ราคาน้ำมันในประเทศไทยจึงถูกผูกขาดโดยบริษัท ดังกล่าวที่จะตั้งราคาขายเท่าใด ทางราชการและประชาชนก็ต้องซื้อในราคานี้ ทำให้ราคาน้ำมันในประเทศไทยในช่วงนั้นแพงมากเมื่อเทียบกับราคาน้ำมันในตลาดโลก

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการจัดหา น้ำมันเชื้อเพลิง เนื่องจากเห็นว่าเป็นยุทธปัจจัยที่สำคัญของประเทศ จึงมอบหมายให้ นายวินิข ปานะนนท์ เป็นผู้ดำเนินการจัดการเรื่องน้ำมันเชื้อเพลิง นับตั้งแต่วันที่ 27 มิถุนายน 2475 เป็นต้นมา และหลังจากที่ได้มีการติดต่อกับต่างประเทศและเตรียมงานมาประมาณ 1 ปี รัฐบาลได้มอบหมายให้กระทรวงกลาโหมดูแลเรื่องกิจการน้ำมันเชื้อเพลิง โดยจัดตั้ง "แผนกเชื้อเพลิง" ขึ้นในกระทรวงกลาโหม ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2476 และกระทรวงกลาโหมได้มอบหมายให้นายวินิข ปานะนนท์ เป็นผู้ดำเนินการสั่งซื้อน้ำมันจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่าย ให้แก่ส่วนราชการ ทำให้สามารถซื้อน้ำมันได้ถูกลงและประเทศสามารถประหยัดเงินได้ประมาณปีละ แสน เศษ

การจัดการเรื่องน้ำมันของแผนกเชื้อเพลิงดำเนินการมาด้วยดี คณะรัฐมนตรีจึงได้อนุมัติให้ยกฐานะแผนกเชื้อเพลิงขึ้นเป็น "กรมเชื้อเพลิง" เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2480 มีอาคารตั้งอยู่ ข้างศาลเจ้าพ่อหลักเมือง อธิบดีคนแรก หรือสมัยนั้นเรียกว่าเจ้ากรม คือ นายวินิข ปานะนนท์ ผู้ซึ่งดูแลเรื่องน้ำมันมาตั้งแต่สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 นั้นเอง โดยกรมเชื้อเพลิงได้เปิดจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงให้แก่ประชาชนด้วย

ต่อมาเมื่อสถานการณ์โลกส่อเค้าว่าจะเกิดสงครามขึ้น รัฐบาลจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องสำรองน้ำมันไว้ใช้ จึงได้ศึกษาดูงานในประเทศที่ไม่มีแหล่งน้ำมันของตัวเอง เช่น ญี่ปุ่น และได้ตราพระราชบัญญัติน้ำมันเชื้อเพลิงขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2481 มีสาระสำคัญอยู่สองประการ คือ 1) ผู้ขายจะต้องมีน้ำมันสำรองไว้จำนวนกึ่งหนึ่งของน้ำมันที่ขายไปในหนึ่งปี และ 2) ให้รัฐบาลเป็นผู้กำหนด ราคาขายน้ำมัน เมื่อพระราชบัญญัติดังกล่าวออกมาสร้างความไม่พอใจให้กับบริษัทค้าน้ำมัน ต่างชาติทั้งสองบริษัท โดยเมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับบริษัททั้งสองก็หยุดดำเนินการไป

ในปี พ.ศ. 2483 กรมเชื้อเพลิงได้สร้างโรงกลั่นน้ำมันขึ้นที่ช่องนนทรี มีกำลังการกลั่น 1,000 บาร์เรล/วัน เริ่มเปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2483 จนกระทั่งเกิดสงครามโลก ครั้งที่สอง และสงครามมหาเอเชียบูรพา กรมเชื้อเพลิงก็สามารถจัดหาน้ำมันให้แก่หน่วยงานราชการและประชาชนได้ด้วย ความเรียบร้อย ถึงแม้จะต้องมีการปันส่วนน้ำมันกันบ้างก็ตาม สงคราม สิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2488 ทหารฝ่ายสหประชาชาติได้เดินทางเข้ามาประเทศไทย ในฐานะผู้ชนะสงคราม ในจำนวนนี้มี นายเจ. เอ. ฮีแวน ผู้ช่วยผู้จัดการบริษัทเชลล์แห่งประเทศไทย จำกัด และนายอี. พี. เจ. ผู้จัดการบริษัทแอสตันดาร์ตแวกคัมมอยล์ จำกัด เป็นเจ้าหน้าที่น้ำมันเชื้อเพลิงของสหประชาชาติร่วมเดินทางมาด้วย และได้เข้าพบนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เพื่อเจรจาเรื่องการค้าน้ำมันเสรี จนมาถึงปี พ.ศ. 2489 สมัยที่นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี บริษัทน้ำมันต่างชาติได้ขอเข้ามาทำการค้าในประเทศและขอให้รัฐบาลยกเลิกพระราชบัญญัติ น้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2481 โดยอ้างว่าไม่เป็นการค้าเสรี

ในที่สุดก็มีการตกลงยกเลิกพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยกระทรวงพาณิชย์ได้ออกหนังสือรับรองให้กับบริษัทต่างชาติทั้งสองมีสาระ สำคัญว่า 1) รัฐบาลจะไม่ถือว่าบริษัทหรือผู้แทนขาย น้ำมันโดยไม่มีใบอนุญาตในขณะนั้นมีความผิด 2) รัฐบาลจะไม่เข้าหุ้นส่วนค้าน้ำมันกับบริษัท ค้าน้ำมันต่างประเทศ และ 3) การซื้อน้ำมันของรัฐบาลต้องให้บริษัทมีสิทธิเข้าเสนอขายด้วย ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ยกเลิกกรมเชื้อเพลิง โดยกระทรวงกลาโหมได้ลงนามสัญญาซื้อขาย ทรัพย์สินของกรมเชื้อเพลิงที่ช่องนนทรีและร้านค้าของเอกชนทั้งหมดกับ บริษัททั้งสองเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2489 พร้อมทั้งให้เช่าที่ดินมีกำหนด 30 ปี และเมื่อหมดสัญญาให้ต่อได้อีก 30 ปี ในปีเดียวกันนี้เองบริษัท คาลเท็กซ์ จำกัด ได้เข้ามาประกอบกิจการค้าน้ำมันเพิ่มอีก 1 ราย

อย่างไรก็ตาม กระทรวงกลาโหมเห็นว่าน้ำมันเชื้อเพลิงยังคงมีความจำเป็นในทางการทหาร จึงเห็นควรให้ตั้งแผนกเชื้อเพลิงขึ้นใหม่เพื่อกิจการของทหาร โดยได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2492 ยืมเงินทุนจากกระทรวงการคลัง 15 ล้านบาท ใช้เป็นทุนหมุนเวียนสำหรับซื้อน้ำมันทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ตามความต้องการของกองทัพ และหน่วยราชการ พร้อมกันนั้นได้มีการสร้างคลังและถังเก็บน้ำมันขึ้นที่ท่าเรือริมคลอง พระโขนงซึ่งมีที่ดิน ติดต่อกับท่าเรือคลองเตย และแผนกเชื้อเพลิงได้จัดซื้อน้ำมันจากบริษัท น้ำมันอิสระที่ไม่ขึ้นอยู่กับ สหรัฐอเมริกา

ในการจัดตั้งแผนกเชื้อเพลิง และสร้างคลังน้ำมันดังกล่าวสร้างความไม่พอใจให้กับบริษัทน้ำมันต่างชาติ ด้วยเกรงว่าแผนกเชื้อเพลิงจะขายน้ำมันให้แก่เอกชนและประชาชน บริษัทน้ำมันทั้ง 3 บริษัท จึงยื่นคำขอให้แผนกเชื้อเพลิงส่งรายชื่อผู้ซื้อน้ำมันให้บริษัททราบด้วย เหตุการณ์เป็นเช่นนี้มาจนถึงสมัยที่ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งมียศเป็นพลโทในขณะนั้นและดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง กลาโหมได้นำเรื่องการถูกบีบบังคับจากบริษัทน้ำมันต่างชาติเข้าสู่คณะ รัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2495 ให้กระทรวงการต่างประเทศรีบไปเจรจาให้มีการค้าน้ำมันเชื้อเพลิงได้โดยเสรี โดยขอยกเลิกข้อผูกพันที่มีอยู่เดิม และให้กระทรวงกลาโหมจัดตั้ง "**องค์การเชื้อเพลิง**" ขึ้นเพื่อดำเนินการจัดซื้อน้ำมันโดยเปิดประมูลทั่วไป และให้บริษัทน้ำมันต่างชาติมีโอกาสเข้าประมูลด้วย

ต่อมาเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2496 แผนกเชื้อเพลิงได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นกรม เรียกว่า "**กรมการพลังงานทหาร**" มีพันเอกณรงค์ สาสิทธิวิภาค เป็นเจ้ากรมคนแรก สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม และมีหน้าที่ควบคุมดูแลองค์การเชื้อเพลิง ซึ่งในขณะนั้นองค์การเชื้อเพลิงยังไม่สามารถจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงให้แก่พ่อค้าและประชาชนได้ จนกว่าจะยกเลิกสัญญาที่มีอยู่กับบริษัทน้ำมันต่างชาติ การเจรจาขอแก้ไขสัญญาสามารถตกลงกันได้และมีการแก้ไขสัญญาใหม่เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2500 จึงทำให้รัฐบาลไทยสามารถค้าน้ำมันได้โดยเสรี และในปี พ.ศ. 2502 รัฐบาลได้ก่อสร้างโรงกลั่นน้ำมันบางจากขึ้น มีกำลังการกลั่น 5,000 บาร์เรล/วัน โดยเปิดดำเนินการในปี พ.ศ. 2507 ต่อมาในปี พ.ศ. 2508 ได้ให้บริษัทซัมมิทอินดัสเตรียล คอร์ปอเรชั่น เข้าดำเนินการและจำหน่ายน้ำมันให้องค์การเชื้อเพลิง

นอกจากนี้กรมการพลังงานทหารยังได้รับอนุมัติให้ขยายงานออกไปจัดตั้ง "กองสำรวจและผลิตน้ำมัน" ขึ้นแทนหน่วยสำรวจน้ำมันผาง สังกัดกรมโลหกิจ (กรมทรัพยากรธรณี) เพื่อทำหน้าที่สำรวจ ขุดเจาะ และผลิตน้ำมัน

โดยสร้างโรงกลั่นน้ำมันขึ้นที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2502 ขนาดกำลังผลิต 1,000 บาร์เรล/วัน และต่อมาในปี พ.ศ. 2503 องค์การเชื้อเพลิงได้ถูกยกฐานะเป็นนิติบุคคล ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การเชื้อเพลิง เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2503 มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการค้าน้ำมันเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและช่วย เหลือการครองชีพของประชาชน (ดูภาคผนวกที่ 1)

ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน 2503 รัฐบาลได้ออกประกาศเชิญชวนให้มีการสร้างและดำเนินกิจการโรงกลั่นน้ำมันครั้งแรกในประเทศไทย เนื่องจากเห็นว่าการนำน้ำมันดิบเข้ามากลั่น ณ โรงกลั่นในประเทศน่าจะเป็นผลดีแก่ประเทศมากกว่าการซื้อน้ำมันสำเร็จรูปเข้า มาโดยตรง เพราะน้ำมันดิบในขณะนั้นมีราคาถูกประมาณ 30 บาท/บาร์เรล และยังสามารถกลั่นผลิตภัณฑ์น้ำมันสำเร็จรูปชนิดต่าง ๆ สนองความต้องการของตลาดได้ด้วย ซึ่งถูกกว่าการสั่งซื้อน้ำมันสำเร็จรูปจากต่างประเทศโดยตรง ในปี พ.ศ. 2505 จึงมีการสร้างโรงกลั่นของเอกชนขึ้น คือโรงกลั่นของ บริษัท โรงกลั่นน้ำมันไทย จำกัด (ปัจจุบันคือ บริษัท ไทยออยล์ จำกัด) และโรงกลั่นของบริษัท เอสโซ่ แสตนด์าร์ดประเทศไทย จำกัด (ปัจจุบันใช้ชื่อ บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด) โดยมีกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานควบคุมดูแลโรงกลั่นน้ำมันในประเทศและ ราคาน้ำมันสำเร็จรูปของ โรงกลั่นตามเงื่อนไขของสัญญาาระหว่างรัฐบาลและบริษัทที่ดำเนินกิจการ และในปี พ.ศ. 2509 ได้มีการตราพระราชบัญญัติ น้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2509 กำหนดให้ผู้ผลิตและค้าน้ำมันต้องสำรองน้ำมันเชื้อเพลิง

ในปี พ.ศ. 2516 ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากประเทศ ผู้ผลิตน้ำมันในตะวันออกกลาง หรือ กลุ่มโอเปค สามารถแย่งอำนาจในการควบคุมการผลิตและจำหน่ายน้ำมันดิบไปจากบริษัท คำน้ำมัน ที่ดำเนินกิจการอยู่ในหลายๆ ประเทศได้เป็นผลสำเร็จ ก่อให้เกิดการใช้อำนาจทางการเมืองในการตัดสินใจเรื่องราคาและน้ำมันดิบที่จะ ส่งออก ราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้นส่งผลกระทบต่อความต้องการใช้น้ำมันของประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างรุนแรง รวมทั้ง ประเทศไทยด้วย รัฐบาลจึงได้ตั้งคณะกรรมการศึกษาพิจารณาราคาน้ำมันสำเร็จรูป ณ โรงกลั่น และราคาขายปลีกของประเทศให้สอดคล้องกับราคาน้ำมันดิบที่เพิ่มสูงขึ้น เพื่อให้ธุรกิจน้ำมันของประเทศสามารถดำเนินการต่อไปได้ และไม่ให้มีผลกระทบต่อประชาชนมากนัก

ในขณะเดียวกันรัฐบาลได้เร่งให้มีการสำรวจแหล่งปิโตรเลียมในทะเลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 เป็นต้นมา และพบว่า มีก๊าซธรรมชาติและน้ำมันดิบในอ่าวไทย จึงได้มีการจัดตั้ง "องค์การ ก๊าซธรรมชาติ" ขึ้น เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2520 เพื่อสำรวจ ขอรหัสสัมปทานการผลิต การขนส่ง การเก็บรักษา การซื้อขาย และการจำหน่ายก๊าซธรรมชาติ ซึ่งนับเป็นอีกก้าวหนึ่งในการสร้างความมั่นคงด้านพลังงานให้แก่ประเทศ

ช่วงที่มีการจัดตั้งการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

วิกฤตการณ์ราคาน้ำมันนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 เมื่อกลุ่มโอเปคเข้ามามีอำนาจในการ ควบคุมการผลิตและกำหนดราคาน้ำมัน ทำให้ราคาน้ำมันปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากราคา 5.12 เหรียญสหรัฐ/บาร์เรล ในปี พ.ศ. 2516 มาเป็น 24 เหรียญสหรัฐ/บาร์เรล ในปลายปี พ.ศ. 2522 และก่อให้เกิดการขาดแคลนน้ำมันไปทั่วโลก สำหรับประเทศไทยมีเพียงองค์การ เชื้อเพลิงที่ทำหน้าที่จัดหา น้ำมันซึ่งได้จากโรงกลั่นที่มีอยู่ภายในประเทศ เท่านั้น ยังไม่สามารถสร้างเครือข่ายในการจัดหาน้ำมันจากตลาดภายนอกประเทศได้

รัฐบาลจึงมีแนวคิดที่จะจัดตั้งบริษัทน้ำมันแห่งชาติขึ้นเพื่อเป็นเครื่อง มือของรัฐในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำมัน และใช้เป็นอำนาจต่อรองกับบริษัทน้ำมันต่างชาติ ดังนั้นจึงได้มีการ จัดตั้ง "การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย" ขึ้น สังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม ตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 โดยให้อินทอร์คการเชื้อเพลิงซึ่งสังกัดกรมการพลังงานทหาร และองค์การก๊าซธรรมชาติ สังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม ไปเป็นของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย หรือเรียกโดยย่อว่า "ปตท." เพื่อให้ ปตท. เป็นองค์กรเดียวที่เป็นกลไกของรัฐในการแก้ไขภาวะการขาดแคลนน้ำมัน พัฒนาอุตสาหกรรมก๊าซธรรมชาติ และพัฒนาอุตสาหกรรม ปิโตรเคมี (ดูภาคผนวกที่ 2)

ในการแก้ไขปัญหาภาวะการขาดแคลนน้ำมัน ปตท. ได้ทำหน้าที่ในฐานะเป็นบริษัทน้ำมันแห่งชาติ รับไปเจรจากับบริษัทน้ำมันต่างชาติของประเทศต่างๆ รวมทั้งการใช้ความสัมพันธ์ในฐานะสมาชิกกลุ่มอาเซียน (Association of South East Asian Nations : ASEAN) ในการขอความร่วมมือจากประเทศสมาชิกเพื่อจัดหา น้ำมันมาสนองตอบความต้องการใช้ ภายในประเทศ ซึ่งในขณะนั้นมีประเทศสมาชิกเพียง 5 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ และไทย นอกจากนี้ เพื่อให้ ปตท. มีศักยภาพในการกลั่นน้ำมัน จึงให้รวมโรงกลั่นน้ำมันบางจากเข้ามาเป็นของ ปตท. และให้ ปตท. เข้าถือหุ้นในบริษัทไทยออยล์ จำกัด ในอัตรา ร้อยละ 49

ในปี พ.ศ. 2528 ปตท. ได้จัดตั้ง บริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด หรือเรียกโดยย่อว่า ปตท.สผ. ขึ้นเป็นบริษัทลูก เพื่อทำหน้าที่สำรวจและผลิตปิโตรเลียมทั้งในและนอกประเทศ ปตท.สผ. จึงมีบทบาทสำคัญในการสำรวจและพัฒนาอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ เพื่อสนองตอบความต้องการพลังงานของประเทศ

"...ตอนที่ตั้ง ปตท.สผ. ขึ้นมาไม่ใช่เพื่อต้องการกำไร ในตอนแรกต้องการให้เป็นบริษัทน้ำมัน ที่ต้องทำ upstream ให้ได้ แล้วจึงถ่ายโอนเทคโนโลยีมาให้สามารถยกระดับตัวเองได้ เพื่อเป็น ตัวผลักดันบริษัทน้ำมันแห่งชาติ และเพื่อเข้าไปจัดการกับการลงทุนทั้งในเมืองไทยและต่างประเทศ เพราะแทนที่จะให้ฝรั่งทำทั้งหมดเราก็เข้าไปทำเองบ้าง ..."

นายวิเศษ จูภิบาล
ผู้ว่าการการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

ต่อมาในเดือนสิงหาคม 2533 เกิดเหตุการณ์อิรักบุกยึดคูเวต ทำให้ความต้องการใช้น้ำมันดิบของโลกมีปริมาณสูงกว่าปกติ เนื่องจากผู้บริโภครู้สึกเกิดความตื่นกลัวจึงกักตุนและเพิ่มปริมาณสำรองน้ำมัน อย่างเต็มที่ นอกจากนี้สหประชาชาติได้มีมติให้ปิดล้อมทางเศรษฐกิจต่ออิรัก และ คูเวต ทำให้ปริมาณการผลิตน้ำมันดิบในส่วนที่เป็นโควตาของทั้ง 2 ประเทศ หายไปจากตลาดโลกส่งผลให้ราคาน้ำมันเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว

ปตท. ในฐานะกลไกของรัฐได้เข้ามามีบทบาทในการจัดหาน้ำมันเพื่อสนองตอบความต้องการ ใช้น้ำมันของประเทศอีกครั้ง ไม่ว่าจะเป็ความพยายามในการจัดหาน้ำมันจากประเทศแถบเอเชียให้มากขึ้น และการใช้สิทธิซื้อน้ำมันจากมาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน ภายใต้ข้อตกลง ASEAN Petroleum Security Agreement (APSA) รวมทั้ง การจัดหาก๊าซธรรมชาติเพิ่มขึ้นเพื่อใช้ทดแทนน้ำมันเตาในการผลิตไฟฟ้า

"...ช่วงขาดแคลนน้ำมันครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ผมคิดว่ารัฐบาลตกอยู่ในสถานะลำบาก เพราะเราขาดแคลนพลังงานและแหล่งในการจัดหาจึงมีความคิดว่าน่าจะจัดตั้ง บริษัทน้ำมันแห่งชาติขึ้น ซึ่งก็เป็นแนวโน้มทั่วโลกในสมัยนั้นที่จัดตั้งบริษัทน้ำมันแห่งชาติกันหมด เช่น อาหรับ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ สำหรับประเทศไทยในระยะแรกๆ แนวคิดของรัฐคือ สร้างมือขึ้นมาเพื่อใช้ในการจัดหาพลังงานและแก้ไขปัญหาภาวะขาดแคลน รวมทั้งใช้เป็นอำนาจต่อรองกับบริษัทน้ำมันต่างชาติ..."

ดร.ทองฉัตร หงส์ลดารมภ์
อดีตผู้ว่าการการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

ต่อมา รัฐบาลมีนโยบายที่จะส่งเสริมให้การจัดหาน้ำมันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีเสถียรภาพ รวมทั้ง ให้กิจการกลั่นน้ำมันของประเทศมีประสิทธิภาพสูง เพื่อเป็นการลดต้นทุนในการจัดหาพลังงานของประเทศให้อยู่ในระดับต่ำสุดเท่าที่จะทำได้ ดังนั้น จึงได้ดำเนินการปรับปรุงการขอและออกใบอนุญาตผู้ค้าน้ำมันเพื่อให้ผู้ค้าน้ำมันประกอบธุรกิจด้วยความรับผิดชอบมากขึ้น ยกเลิกการควบคุมการนำเข้าน้ำมันเบนซินและน้ำมันก๊าด รวมทั้ง ส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในกิจการกลั่นน้ำมันมากขึ้น ตลอดจน ส่งเสริมให้มีการแข่งขันในกิจการค้าน้ำมันมากขึ้นด้วย เพื่อเป็นการปูทางไปสู่การยกเลิกการควบคุมราคาน้ำมันในประเทศในที่สุด โดยเมื่อกลางปี พ.ศ. 2534 รัฐบาลได้ประกาศใช้ระบบราคาน้ำมันลอยตัว ทำให้มีผู้ค้าน้ำมันรายใหม่เข้ามาลงทุนในธุรกิจน้ำมันมากขึ้น ปตท. ได้เข้ามามีบทบาทเป็นผู้ค้าน้ำมันเอกชนไม่ให้มีการ รวมตัวกันกำหนดราคาน้ำมันเอาเปรียบผู้บริโภค

เมื่อภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเลียมมากขึ้นตาม ลำดับ ส่งผลให้ตลาดน้ำมันในประเทศมีการแข่งขันกันมากขึ้นและเป็นไปอย่างกว้างขวาง ทั้งในด้าน การสำรวจและพัฒนา น้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติ การขยายและเพิ่มขีดความสามารถในการกลั่น การขยายสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง และการเข้าร่วมทุนในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี บทบาทของ ปตท. ในฐานะกลไกของรัฐและการเป็นแกนนำในการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมใหม่ๆ เริ่มมีความจำเป็นน้อยลงตามลำดับ แต่กลับมีความจำเป็นต้องปรับบทบาทให้เป็นไปในเชิงธุรกิจมากขึ้น เนื่องจาก ปตท. จำเป็นต้องแข่งขันกับบริษัทน้ำมันคู่แข่ง และจะต้องสามารถตัดสินใจลงทุนได้ในเชิงธุรกิจอย่างแท้จริง ประกอบกับแนวโน้มในหลายๆ ประเทศทั่วโลกได้พัฒนาบริษัทน้ำมันแห่งชาติให้มีบทบาทในเชิงธุรกิจ สถานการณ์ดังกล่าวได้นำมาสู่แนวคิดในการปรับเปลี่ยนบทบาทและโครงสร้างองค์กร ของ ปตท. ให้มีบทบาทในเชิงพาณิชย์และมีขีดความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้น คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2534 ให้ดำเนินการปรับปรุงโครงสร้าง ปตท. โดยให้พิจารณาว่าควรจัดโครงสร้างในรูปแบบใดจึงจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ช่วงแปรรูปการปีโตรเลียมแห่งประเทศไทย

การปรับเปลี่ยนโครงสร้างของ ปตท. เริ่มจากการปรับโครงสร้างองค์กรให้ ปตท. เป็น รัฐวิสาหกิจที่ดีก่อน นับตั้งแต่เดือนมกราคม 2535 เป็นต้นมา และต่อมา ปตท. ได้จ้างบริษัทที่ปรึกษา McKinsey & Company Inc. ดำเนินการศึกษาการปรับโครงสร้าง ปตท. ผลการศึกษา มีข้อเสนอให้ปรับปรุงโครงสร้างองค์กรเป็นแบบหน่วยธุรกิจที่ดำเนินกิจการครบ วงจรเบ็ดเสร็จใน ตัวเอง คล้ายรูปแบบบริษัทในเครือ โดยมี ปตท. สำนักงานใหญ่เป็นผู้กำกับดูแลกลยุทธ์หลักขององค์กร และให้จัดตั้งสายธุรกิจ 4 สาย ดูแลธุรกิจในแต่ละสาย ได้แก่ สายธุรกิจสำรวจและผลิต ก๊าซธรรมชาติ สายธุรกิจการกลั่น สายธุรกิจน้ำมัน และสายธุรกิจปีโตรเคมี รูปแบบดังกล่าวสามารถดำเนินการได้เร็วโดยไม่ต้องมีการแก้ไขกฎหมาย (ดูภาคผนวกที่ 3)

ในปี พ.ศ. 2540 เศรษฐกิจไทยต้องเผชิญปัญหาถึงขั้นวิกฤต ส่งผลให้เศรษฐกิจชะลอตัวลงอย่างมาก และเกิดการเก็งกำไรในค่าเงินบาทอย่างต่อเนื่อง จนรัฐบาลในสมัยพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ได้ประกาศใช้อัตราแลกเปลี่ยนของประเทศเป็นระบบลอยตัว เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 ความไม่มั่นใจในสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ ส่งผลให้ค่าเงินบาทอ่อนตัวลง อย่างต่อเนื่อง สถาบันการเงินและธุรกิจขาดสภาพคล่องจนต้องปิดกิจการลงเป็นจำนวนมาก รัฐบาลจึง ได้ขอความช่วยเหลือด้านการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF)

สถานการณ์ดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยเร่งให้มีการดำเนินการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ให้เร็วขึ้น โดย ได้มีการแต่งตั้ง "คณะกรรมการกำกับนโยบายด้านรัฐวิสาหกิจ (กนร.)" เพื่อทำหน้าที่กำหนดกรอบการดำเนินงานและกำกับดูแลการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ รวมทั้ง เร่งดำเนินการออกกฎหมายทุนของรัฐวิสาหกิจให้แล้วเสร็จโดยเร็ว ต่อมาเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2540 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแนวทางการขายหุ้นของรัฐที่ดำเนินการได้เร็ว ได้แก่ การขายหุ้นของ ปตท. ในบริษัท ปตท.สผ. และบริษัทบางจากปีโตรเลียม จำกัด (มหาชน) การขายหุ้นของกระทรวงการคลังในบริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด และบริษัทบางจาก และการขายหุ้นของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยในบริษัท ผลิตไฟฟ้า จำกัด (ดูภาคผนวกที่ 4)

ในเดือนมิถุนายน 2541 ได้มีการขายหุ้นของ ปตท. ในบริษัท ปตท.สผ. ให้แก่ผู้ลงทุนทั้ง ในและนอกประเทศ ประกอบด้วย หุ้นเดิมของ ปตท. 16.5 ล้านหุ้น และเป็นหุ้นเพิ่มทุนอีก 16 ล้านหุ้นรวมเป็น 32.5 ล้านหุ้น ในราคา 300 บาท/หุ้น คิดเป็นเงินจากการขายหุ้นประมาณ 9,750 ล้านบาท จากการขายหุ้นครั้งนี้ทำให้สัดส่วนการถือหุ้นของ ปตท. ลดลงเหลือร้อยละ 62

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลโดยมีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการจัดทำแผนแม่บทการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ เพื่อใช้เป็นกรอบในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจในสาขาต่างๆ โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแผนดังกล่าวเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2541 สำหรับการแปรรูปรัฐวิสาหกิจสาขาพลังงาน แบ่งออกเป็น 3 สาขา คือ สาขาไฟฟ้า สาขาก๊าซธรรมชาติ และสาขาน้ำมัน ซึ่ง จะต้องดำเนินการปรับโครงสร้างให้ไปสู่โครงสร้างที่มีการแข่งขันเสรีในอนาคต

การดำเนินการแปรรูปรัฐวิสาหกิจต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรค เนื่องจากเกิดกระแสคัดค้านการขายหุ้นให้แก่ต่างชาติ โดยเฉพาะจากพนักงานรัฐวิสาหกิจได้พยายามปลุกกระแส การต่อต้าน โดยอ้างประเด็นรัฐมุ่งหวังที่จะขายทรัพย์สินของประเทศให้กับต่างชาติโดยมีผล ประโยชน์อื่นแอบแฝง รวมทั้ง ไม่เห็นด้วยกับการจัดสรรรายได้จากการขายทรัพย์สินและขายหุ้นเข้ากองทุนเพื่อ ฟันฟูและพัฒนาาระบบสถาบันการเงินตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงการคลัง รัฐบาลจึงต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจกับพนักงานรัฐวิสาหกิจและประชาชน เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายและเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ แต่ก็ส่งผลให้การดำเนินการตามแผนแม่บทการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจต้องล่าช้าออกไป

สำหรับการขายหุ้นของ ปตท. และกระทรวงการคลัง ซึ่งถือหุ้นในบริษัทบางจากปีโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ร้อยละ 48 และ 24 ตามลำดับ ตามมติของคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2540 ได้เห็นชอบในหลักการให้หาพันธมิตรร่วมทุนเข้ามาซื้อหุ้นจำนวนดังกล่าว แต่เนื่องจากเกิดกระแสคัดค้านการขายหุ้นให้แก่ชาวต่างชาติ ด้วยเกรงว่าชาว ต่างชาติจะไม่สนับสนุนกิจกรรมทางสังคมซึ่งบริษัทฯ ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน คณะกรรมการกำกับนโยบายด้านรัฐวิสาหกิจ (กนร.) จึงได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยผลการประชุมเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2542 ได้มีมติให้ ปตท. และธนาคารกรุงไทยขายหุ้นทั้งหมดในบริษัทบางจากฯ คิดเป็นร้อยละ 32 ของหุ้นทั้งหมด แบ่งเป็น ร้อยละ 16 ขายให้แก่พันธมิตรร่วมทุน และอีกร้อยละ 16 ขายให้แก่ประชาชนทั่วไป โดยในขั้นแรกให้ดำเนินการขายหุ้นให้แก่ประชาชนทั่วไปก่อน และหากไม่เพียงพอกับความต้องการให้

พิจารณาขายหุ้นเพิ่มให้ครบตามจำนวนที่ ประชาชนแสดงความจำนง โดยอาจขายหุ้นเพิ่มทุนหรือขายหุ้นเดิมของกระทรวงการคลังทางใดทางหนึ่ง

ในส่วนของการออกกฎหมายได้มีการตราพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 โดยประกาศใช้เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2542 กฎหมายดังกล่าวเป็นเครื่องมือของรัฐในการเปลี่ยนสถานะรัฐวิสาหกิจจากรูปแบบ เดิมให้เป็นรูปแบบบริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด แต่ยังคงมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจประเภทหนึ่ง โดยมีการเปลี่ยนทุนจากรัฐวิสาหกิจเดิมเป็นทุนของบริษัทที่รัฐถือหุ้นทั้งหมด และยังคงให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดิม รวมทั้ง ให้พนักงานมีฐานะเป็นเช่นเดียวกับที่เคยเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินกิจการและเป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่จะแปร รูปรัฐวิสาหกิจให้เป็นองค์กรธุรกิจอย่างเต็มรูปแบบต่อไป (ดูภาคผนวกที่ 5)

ในเดือนมีนาคม 2544 สมัย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เรียกประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อระดมความคิดเห็นในการกำหนดแนวทาง การพัฒนาตลาดทุน และได้มีการกำหนดแผนเตรียมความพร้อมในการนำรัฐวิสาหกิจเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในจำนวนนี้ได้กำหนดให้นำ ปตท. เข้าตลาดหลักทรัพย์ฯ อย่างช้าภายในเดือนพฤศจิกายน 2544

เนื่องจากสถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป จึงได้มีการพิจารณาปรับปรุงแนวทางการปรับโครงสร้าง ปตท. ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ โดยให้แปรสภาพ ปตท. เป็น บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) โดยอาศัยพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 และให้โครงสร้างมีความสอดคล้องกับนโยบายที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น การค้าเสรีในอุตสาหกรรมปิโตรเลียม และโครงสร้างกิจการ ก๊าซธรรมชาติในระยะยาวที่จะเปิดให้มีการแข่งขันเสรี (ดูภาคผนวกที่ 6 และ 7)

ต่อมาเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2544 ได้มีการแปลงสภาพ ปตท. โดยจัดตั้ง บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ขึ้น เพื่อรับโอนกิจการ สิทธิ หนี้ ความรับผิดชอบ สินทรัพย์ ส่วนของทุน ตลอดจนพนักงานและลูกจ้างทดลองงานมาทั้งหมด มีทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้ว 20,000 ล้านบาท ประกอบด้วย หุ้นจำนวน 2,000 ล้านหุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท และในวันที่ 2 ตุลาคม 2544 ได้เพิ่มทุนอีก 8,500 ล้านบาท โดยการออกหุ้นสามัญใหม่ จำนวน 850 ล้านหุ้น

ในการจัดสรรหุ้นให้กับนักลงทุนได้กำหนดสัดส่วนในการขายหุ้นให้แก่ประชาชน และนักลงทุนในประเทศร้อยละ 60 และนักลงทุนต่างประเทศร้อยละ 40 สำหรับนักลงทุนสถาบันในประเทศและต่างประเทศ ใช้วิธีประกวดราคาแบบสะสม (Book Building) ส่วนประชาชนทั่วไปสามารถจองซื้อหุ้นผ่านธนาคารพาณิชย์ ในราคาหุ้นละ 35 บาท รวมจำนวนหุ้นที่ขายไปทั้งหมด 920 ล้านหุ้น เป็นเงิน 32,200 ล้านบาท และเมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2544 หุ้นของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ได้เข้าทำการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยนับแต่นั้นเป็นต้นมา

สำหรับบริษัทที่อยู่ในเครือของ ปตท. จะมีการบริหารจัดการดังนี้ 1) คงสัดส่วนการถือหุ้นในบริษัท ปตท.สผ. ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 51 เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุนและเพื่อให้บริษัท ปตท.สผ. เป็นกลไกของรัฐในระดับความร่วมมือระหว่างประเทศ 2) ให้โรงกลั่นไทยออยล์ เป็น โรงกลั่นหลักที่จะสนับสนุนภาคการตลาดธุรกิจน้ำมันของ ปตท. 3) ให้ขายหุ้นของ ปตท. ในบริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) เมื่อโอกาสอำนวยเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งทางธุรกิจ รวมทั้ง ททยอยลดสัดส่วนการถือหุ้นในโรงกลั่นระยองและโรงกลั่นสตาร์ และ 4) ททยอยลดสัดส่วนการถือหุ้นบริษัทในเครือที่ไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงเชิงธุรกิจ เช่น บริษัทปิยะแห่งชาติ เมื่อโอกาสอำนวย

ส่วนกิจการก๊าซธรรมชาติจะแยกกิจการระบบท่อส่งก๊าซธรรมชาติออกจากกิจการ การจัดหาและจำหน่ายก๊าซธรรมชาติของ ปตท. โดยจัดตั้งเป็น บริษัท ปตท. ท่อส่งก๊าซธรรมชาติ จำกัด และให้บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ถือหุ้นทั้งหมด แต่ให้ดำเนินกิจการแยกออกจากกันอย่าง เด็ดขาด นอกจากนี้ ให้มีการจัดตั้ง บริษัท ปตท. จัดจำหน่ายก๊าซธรรมชาติ จำกัด เพื่อรองรับ แผนการขยายการจำหน่ายก๊าซธรรมชาติของ ปตท. โดยในอนาคตจะเปิดให้บริการขนส่งก๊าซธรรมชาติทางท่อแก่บุคคลที่สาม เปิดแข่งขันในแหล่งและตลาดก๊าซธรรมชาติใหม่ และเปิดประมูลแข่งขันให้สัมปทานแก่เอกชนในการลงทุนและดำเนินการให้บริการ ระบบท่อส่งก๊าซธรรมชาติ เพื่อให้กิจการก๊าซธรรมชาติมีการแข่งขันกันอย่างเสรีในที่สุด

จากพัฒนาการของกิจการปิโตรเลียมดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์และแนวคิดที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละ ยุคสมัย เริ่มตั้งแต่การจัดตั้งกิจการปิโตรเลียมเป็นหน่วยงานราชการ

เนื่องจากในยุคนั้นน้ำมันถือเป็นเรื่องที่จำเป็นที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงทางทหาร หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นจึงสังกัดกระทรวงกลาโหม นับตั้งแต่จัดตั้งเป็น "แผนกเชื้อเพลิง" และพัฒนามาเป็น "กรมการพลังงานทหาร" จนมี "องค์การเชื้อเพลิง" เกิดขึ้น แต่เมื่อเกิดวิกฤตการณ์น้ำมันก็มีความจำเป็นต้องมีองค์กรที่เป็นเครื่องมือของรัฐในการเจรจาต่อรองกับบริษัทน้ำมัน ต่างชาติ และการจัดหาตลาดน้ำมัน เพื่อแก้ไขภาวะการขาดแคลนน้ำมัน จึงเกิด "การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย" ขึ้นเป็นบริษัทน้ำมันแห่งชาติ มีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม

อย่างไรก็ตาม การลงทุนพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเลียมมีการลงทุนสูงและเป็นภาระทางด้านการเงิน การคลังแก่ภาครัฐ จึงทำให้มีแนวคิดในการส่งเสริมภาคเอกชนเข้ามา มีบทบาทในการลงทุนมากขึ้น การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย หรือ ปตท. จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทให้เป็นเชิงพาณิชย์เพื่อให้สามารถแข่งขันกับภาคเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการแปลงสภาพ ปตท. เป็นบริษัทจำกัดมหาชน และนำเข้าระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กิจกรรมปิโตรเลียมก็ได้กลายสภาพเป็นกิจการของภาคเอกชนในที่สุด

2. กิจการด้านไฟฟ้า

ประเทศไทยเริ่มมีไฟฟ้าใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2427 แต่เป็นการใช้ในพระบรมมหาราชวัง เท่านั้น และถ้านับตั้งแต่มีไฟฟ้าใช้จนถึงปัจจุบันก็เป็นเวลาประมาณร้อยปีเศษ พัฒนาการของนโยบายและการจัดตั้งกิจการไฟฟ้าของประเทศตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบันอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วงเวลา คือ ช่วงการจัดตั้งกิจการไฟฟ้าเป็นรัฐวิสาหกิจ ช่วงการส่งเสริมภาคเอกชนเข้ามา มีบทบาทในกิจการไฟฟ้า และช่วงการปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าของประเทศ

ช่วงการจัดตั้งกิจการไฟฟ้าเป็นรัฐวิสาหกิจ

หลังจากปี พ.ศ. 2427 ที่ประเทศไทยเริ่มมีไฟฟ้าใช้เป็นครั้งแรกในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสงชูโต) เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งมื่นไวยวรนาถ เป็นผู้ริเริ่มให้มีการติดตั้งไฟฟ้าขึ้นในเขตพระนคร ต่อมาในปี พ.ศ. 2437 ประเทศไทยเริ่มมีกิจการไฟฟ้าที่ผลิตเพื่อเดินรถรางในกรุงเทพฯ ชื่อ "บริษัท ไฟฟ้าสยาม จำกัด" เป็นบริษัทของชาวเดนมาร์ก มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ข้างวัดราชบูรณะราชวรวิหาร (วัดเสียบ) ซึ่ง ต่อมาเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของการไฟฟ้าานครหลวงก่อนที่จะย้ายไปตั้งสำนักงานอยู่ที่เพลินจิตในปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2455 ได้มีการก่อสร้าง "การไฟฟ้าสามเสน" ขึ้น เพื่อจ่ายกระแสไฟฟ้าให้แก่ประชาชนทางด้านเหนือของกรุงเทพฯ และผลิตไฟฟ้าให้กับโรงกรองน้ำประปาที่สามเสนด้วย การก่อสร้างมาแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2457 รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้ให้กองไฟฟ้าหลวง กรมโยธาเทศบาล (ปัจจุบันคือ กรมโยธาธิการ) เป็นผู้ดำเนินการ

หลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งสงบลง ภูมิภาคเอเชียได้รับผลกระทบจากภาวะขาดแคลนสินค้า เนื่องจากการค้าต่างประเทศหยุดชะงักลง รัฐบาลจึงได้ตรา "พระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือความผาสุกแห่ง สาธารณชน พุทธศักราช 2471" ขึ้น ด้วย วัตถุประสงค์สำคัญเพื่อห้ามบุคคลประกอบกิจการค้าขายอันเป็นสาธารณูปโภค เว้นแต่จะได้รับพระบรมราชานุญาต หรือสัมปทาน โดยกำหนดให้กิจการต่อไปนี้เป็นสาธารณูปโภค คือ การรถไฟ รถราง ขุดคลอง เดินอากาศ ประปา ชลประทาน โรงไฟฟ้า และบรรดากิจการอื่นอันกระทบถึงความปลอดภัยและความผาสุกของประชาชน กฎหมายดังกล่าวจึงเป็นรากฐานให้รัฐบาลเข้ามามีบทบาทในการพัฒนากิจการ สาธารณูปโภค

ต่อมาในปี พ.ศ. 2482 บริษัทไฟฟ้าสยาม จำกัด ได้รับสัมปทานและได้ขยายกิจการเพื่อผลิตไฟฟ้าจำหน่ายให้แก่ประชาชนใน เขตกรุงเทพฯ และได้เปลี่ยนชื่อเป็น "บริษัทไฟฟ้าไทย จำกัด" (Thai Electric Corporation Ltd.) ซึ่งดำเนินการต่อมาจนหมดสัมปทาน จึงโอนกิจการมาเป็นของรัฐบาลเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2493 โดยจัดตั้งเป็น "การไฟฟ้ากรุงเทพ" ขึ้น สังกัดกรมโยธา เทศบาล กระทรวงมหาดไทย

ส่วนกิจการไฟฟ้าในต่างจังหวัดได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2472 โดยรัฐบาลได้จัดตั้งแผนก ไฟฟ้าขึ้นในกองสุขาภิบาล กรมสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย และได้จัดให้มีการไฟฟ้าขึ้น ที่สุขาภิบาลเมืองนครปฐมเป็น

แห่งแรก ในปี พ.ศ. 2477 จึงได้ออนกิจการมาอยู่ในกองไฟฟ้า กรมโยธาเทศบาล กระทรวงมหาดไทย และใน
ระยะนั้นเองกรมโยธาเทศบาลได้อนุญาตให้เอกชนรับสัมปทานไปดำเนินการผลิต ไฟฟ้าจำหน่ายให้แก่
ประชาชนในต่างจังหวัด ต่อมารัฐบาลได้จัดตั้ง "องค์การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค" ขึ้น เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2487
สังกัดกรมโยธาเทศบาล เพื่อให้ กิจการไฟฟ้าในส่วนภูมิภาคขยายกิจการไปสู่ประชาชนได้อย่างกว้างขวางขึ้น
และในปี พ.ศ. 2503 จึงออกพระราชบัญญัติจัดตั้งเป็น "การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค" ขึ้นเป็นรัฐวิสาหกิจ สังกัด
กระทรวงมหาดไทย เพื่อทำหน้าที่จัดหาและจำหน่ายไฟฟ้าในส่วนภูมิภาคของประเทศ (ดูภาคผนวกที่ 8)

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2488 เกิดปัญหาภาวะขาดแคลนไฟฟ้าในกรุงเทพฯ ขึ้นเป็นอย่างมาก
เนื่องจากโรงไฟฟ้าสามเสนถูกระเบิดเสียหายโดยสิ้นเชิง ส่วนโรงไฟฟ้าวัดเลียบเสียหายเล็กน้อย เมื่อ
ซ่อมแซมและติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าดีเซลขึ้นหลายแห่งก็สามารถแก้ ปัญหาขาดแคลนไฟฟ้าในกรุงเทพฯ ได้
ในระยะนั้น

"...หลังสงครามเศรษฐกิจโตขึ้นมาทันที เริ่มมีอุตสาหกรรมเกิดขึ้นเล็กๆ ร้านค้าต้องการ ใช้ไฟ มีการสร้างตึกสูง
ขึ้นมาก็ต้องใช้ลิฟท์ ใช้แอร์ ต่างคนต่างมีเครื่องกำเนิดไฟฟ้าของตัวเอง แม้แต่ในบ้านก็ยังมีเครื่องปั่นไฟเอง
เล็กๆ ไฟฟ้าถึงแม้จะมาจากโรงไฟฟ้าใหญ่วัดเลียบและสามเสน ไฟก็ยังคง ทำให้มีการใช้หม้อแปลงไฟฟ้าของ
ตัวเองเสียบเข้าไปไฟก็ยังคงไปใหญ่ ปัญหาตอนนั้น ยุ่งมาก ทำให้ประเทศเราล้าหลังประเทศอื่นๆ..."

นายเกษม จาติกวณิช

อดีตผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ต่อมารัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติจัดตั้ง "การพลังงานแห่งชาติ" ขึ้นเป็นหน่วยงานราชการมีฐานะเทียบเท่า
กระทรวง มีอำนาจหน้าที่ในการจัดหา และสำรวจแหล่งพลังงานในประเทศ ในระหว่างนั้นก็ได้อริเริ่มมีการสำรวจ
วางแผนโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนยันฮี ขึ้น และการพลังงานแห่งชาติได้มอบหมายให้กรมชลประทานรับไป
ดำเนินการก่อสร้าง โครงการเขื่อนยันฮี จังหวัดตาก เพื่อผลิตไฟฟ้าจากพลังน้ำมาใช้ โดยกู้เงินจากธนาคารโลก
และได้เริ่มก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2499 แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2507 ได้รับพระราชทานนามว่า "เขื่อนภูมิพล" ใน
ระยะที่มีการก่อสร้างเขื่อนยันฮีนั้น รัฐบาลได้จัดตั้ง "การไฟฟ้ายันฮี" ขึ้นเป็นรัฐวิสาหกิจในปี พ.ศ. 2500
เพื่อให้ดำเนิน กิจการผลิตไฟฟ้าของโครงการยันฮี ซึ่งในระยะแรกมีกำลังการผลิตรวม 140,000 กิโลวัตต์ (140
เมกะวัตต์)

"...ปัญหามีอยู่ว่าเขื่อนขนาดใหญ่ก็ปีจึงจะใช้ไฟหมด ถกเถียงกันอยู่นาน ประเด็นคือ ต้องมีรายได้มาใช้เงินคืน
ธนาคารโลก และตอนนั้นประเทศเรายังไม่เคยกู้เงินแบบนี้ ซึ่งต้องใช้ เงินคืนโดยตัวเอง ไม่ให้เอาเงิน
งบประมาณไปคืน จึงเกิดปัญหาขึ้นมาว่าหน่วยงานใดจะเป็นคนทำ กรมชลประทานทำไม่ได้ เพราะเป็นราชการ
เงินต้องเข้าหลวงหมด ตอนนั้นยังไม่มีหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ก็เลยคิดตั้งการไฟฟ้ายันฮีขึ้นมา พ.ศ. 2500 ยุค
จอมพล ป. กว่าจจะรอดออกมา ได้มีการต่อต้านกันมาก..."

นายเกษม จาติกวณิช

อดีตผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ในปี พ.ศ. 2501 ได้มีการออกพระราชบัญญัติการไฟฟ้านครหลวง พ.ศ. 2501 เพื่อรวมการไฟฟ้ากรุงเทพ และ
การไฟฟ้าสามเสน เข้าด้วยกัน แล้วเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น "การไฟฟ้านครหลวง" เป็นรัฐวิสาหกิจขึ้นอยู่กับ
กระทรวงมหาดไทย เพื่อปรับปรุงกิจการไฟฟ้าให้กว้างขวางและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน
ยิ่งขึ้น โดยในพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้โอนโรงผลิต ไฟฟ้าไปเป็นของการไฟฟ้ายันฮี เพื่อให้การ
ไฟฟ้านครหลวงดำเนินการจัดจำหน่ายไฟฟ้าเท่านั้น (ดูภาคผนวกที่ 9)

ต่อมา การไฟฟ้ายันฮี ได้สร้างโรงไฟฟ้าไอน้ำขนาด 75,000 กิโลวัตต์ ขึ้นที่เชิงสะพานพระรามหก แล้วเสร็จในปี
พ.ศ. 2504 เพื่อเพิ่มปริมาณการผลิตไฟฟ้าให้แก่ประชาชนในเขตกรุงเทพฯ นอกจากนี้ ได้มีการก่อสร้าง
โรงไฟฟ้าไอน้ำขึ้นที่เหมืองลิกไนต์แม่เมาะ จังหวัดลำปาง ก่อสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2503 และได้ส่ง
กระแสไฟฟ้าไปใช้ในการก่อสร้างเขื่อนภูมิพล ในปี เดียวกันนั้นได้มีการออกพระราชบัญญัติการลิกไนต์ พ.ศ.
2503 เพื่อทำหน้าที่ผลิตและจำหน่าย ไฟฟ้าในเขตภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดลำปาง เชียงใหม่ ลำพูน และตาก
ต่อมาได้มีการขยาย กิจการผลิตไฟฟ้าจากลิกไนต์ที่จังหวัดกระบี่ขึ้นอีกแห่งหนึ่งด้วย เนื่องจากในช่วงเวลา
ดังกล่าวเป็นช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) ซึ่งรัฐบาลเน้นการ
ลงทุนในสิ่งก่อสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ระบบคมนาคม ระบบชลประทาน ระบบไฟฟ้า และสาธารณูปการต่างๆ ใน
ส่วนของการพัฒนาระบบไฟฟ้าของประเทศจึงมีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าเพิ่มขึ้นตาม ลำดับ

ในระหว่างที่ดำเนินการพัฒนาไฟฟ้าในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ นั้น ปรากฏว่าทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังไม่ได้รับการพัฒนาไฟฟ้าให้ดีขึ้นเทียบเท่าภาคอื่นๆ การพลังงานแห่งชาติจึงได้เร่งสำรวจวางแผนก่อสร้างโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำ ขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการประสานงานสำรวจโครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง ตอนล่าง ทำการสำรวจวางแผนเพื่อก่อสร้างโครงการน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น และโครงการน้ำพุง จังหวัดสกลนคร โดยรัฐบาลได้จัดตั้ง "การไฟฟ้าตะวันออกเฉียงเหนือ" ขึ้นในปี พ.ศ. 2505 เพื่อดำเนินการผลิตและจำหน่ายไฟฟ้าจากโครงการทั้งสอง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2511 รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 เพื่อรวมรัฐวิสาหกิจที่ทำการผลิตไฟฟ้าทั้ง 3 แห่งเข้าด้วยกัน คือ การลิกไนท์ การไฟฟ้ายูนี และการไฟฟ้าตะวันออกเฉียงเหนือ จัดตั้งเป็น "การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย" มีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจ เพื่อทำหน้าที่ผลิต จัดหาและจัดส่ง หรือจำหน่ายไฟฟ้าให้แก่การไฟฟ้านครหลวง การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ผู้ใช้ไฟฟ้า และประเทศใกล้เคียง รวมทั้ง ดำเนินธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพลังงานไฟฟ้า พระราชบัญญัติดังกล่าวมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2512 การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย หรือ กฟผ. จึงได้ดำเนินการผลิตไฟฟ้าเพื่อสนองตอบความต้องการใช้ไฟฟ้าของประเทศนับแต่ นั้นเป็นต้นมา (ดูภาคผนวกที่ 10)

จากปี พ.ศ. 2511-2515 ความต้องการใช้ไฟฟ้าของประเทศได้เพิ่มขึ้นตามลำดับ โดย เพิ่มขึ้นจาก 2,513 ล้านกิโลวัตต์-ชั่วโมง ในปี 2511 เป็น 5,329 ล้านกิโลวัตต์-ชั่วโมง ในปี 2515 คิดเป็นอัตราเพิ่มเฉลี่ยประมาณร้อยละ 22 ต่อปี ในขณะที่จำนวนประชากรของประเทศในปี 2515 มีประมาณ 38 ล้านคน เป็นผู้ใช้ไฟฟ้าในเขตนครหลวงประมาณ 4 ล้านคน เขตภูมิภาคประมาณ 34 ล้านคน กำลังการผลิตติดตั้งไฟฟ้าในปี 2515 รวม 1,639 เมกะวัตต์ เป็นสัดส่วนการผลิตไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าไอน้ำร้อยละ 46 โรงไฟฟ้าพลังน้ำร้อยละ 31 โรงไฟฟ้ากังหันก๊าซร้อยละ 13 และ โรงไฟฟ้าเครื่องดีเซลร้อยละ 10

ในปี พ.ศ. 2516 ได้เกิดวิกฤตการณ์น้ำมันขึ้น ส่งผลให้ราคาน้ำมันเพิ่มสูงขึ้น และน้ำมันดิบที่จะหาซื้อได้มีปริมาณลดน้อยลง ส่งผลให้ต้นทุนเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้าของประเทศสูงขึ้นด้วย โดยเฉพาะน้ำมันเตามีราคาเพิ่มขึ้นถึง 4 เท่าตัว รัฐบาลจึงได้ออกพระราชกำหนดแก้ไขและป้องกันภาวะการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2516 ซึ่งให้อำนาจนายกรัฐมนตรีในการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการแก้ไขและป้องกันภาวะ การขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง วิกฤตการณ์น้ำมันเกิดขึ้น ต่อเนื่องมาจนถึงปี พ.ศ. 2524 ซึ่งเป็นปีที่ราคาน้ำมันดิบดิบตัวสูงขึ้นถึง 34 เหรียญสหรัฐ/บาร์เรล ส่งผลให้เศรษฐกิจโลกทรุดตัวลง

ช่วงเวลาดังกล่าว รัฐบาลได้ออกประกาศกำหนดเวลาห้ามประชาชนออกนอกบ้านในเวลากลางคืน (curfew) เป็นครั้งแรก และได้ออกมาตรการอื่นๆ เพื่อให้มีการใช้น้ำมันอย่างประหยัด เช่น การปิดไฟป้ายโฆษณา การกำหนดเวลาปิดสถานบันเทิงต่างๆ ให้เร็วขึ้น รวมทั้ง รณรงค์ให้ประชาชนช่วยกันประหยัดและเห็นความสำคัญของพลังงาน ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลได้จัดตั้ง "การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย" ขึ้นในปี พ.ศ. 2521 เพื่อเป็นกลไกของรัฐบาลในการเจรจากับบริษัทน้ำมันต่างชาติ และขอความร่วมมือจากประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียน เพื่อจัดหาน้ำมัน ให้แก่ประเทศ

"...สมัยรัฐบาลของท่านคึกฤทธิ์ที่ไปเปิดสัมพันธไมตรีกับเมืองจีน ท่านนายกชาติชายเป็นรัฐมนตรีอุตสาหกรรม ตอนนั้น ได้ไปจัดทำโครงการร่วมมือกับจีน และได้รับความร่วมมือเรื่องน้ำมันมีตราเป็นน้ำมันเชียงลี ..... วันที่โรงไฟฟ้ารับน้ำมันเชียงลีมาครั้งแรก ปริมาณสำรองน้ำมันเหลืออยู่ 3 วัน ก็ทัน..."

ดร.ทองฉัตร หงส์ลดากรมภ
อดีตผู้ว่าการการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

ในช่วงปี พ.ศ. 2517 - 2524 เรียกได้ว่าเป็น "ยุคน้ำมันแพง" รัฐบาลได้พยายามตรึงราคาและชะลอการขึ้นราคาพลังงานไว้ ในขณะที่เดียวกันก็ได้ใช้เงินตราต่างประเทศเพื่อซื้อน้ำมันจากต่างประเทศเข้ามา คิดเป็นมูลค่าถึง 68,000 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2524 ส่งผลให้ประเทศต้องขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก จาก 25,600 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2520 เพิ่มเป็น 67,300 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2524

ดังนั้น ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2529-2530) รัฐบาลจึงได้กำหนดเป้าหมายลดการนำเข้าน้ำมันเชื้อเพลิงลงเฉลี่ยร้อยละ 3 ต่อปี และให้มีการใช้ ก๊าซธรรมชาติมากขึ้น รวมทั้ง ให้มีการกระจายชนิดของเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้าเพื่อลดการใช้น้ำมันลง โดยให้มีการใช้ลิกไนต์ และพลังน้ำเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ได้กำหนดเป้าหมายให้มีการประหยัดพลังงานอย่างจริงจัง การดำเนินการตามเป้าหมาย

ดังกล่าวนับว่าประสบความสำเร็จเพราะสามารถลดการนำเข้า พลังงานจากต่างประเทศลงได้ จากสัดส่วนร้อยละ 90 ในปี พ.ศ. 2524 เหลือเพียงร้อยละ 58 ในปี พ.ศ. 2529

อย่างไรก็ตาม ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 รัฐบาลได้ปรับปรุงขยายบริการพื้นฐานของประเทศในสัดส่วนที่สูง มีการลงทุนในส่วนของภาครัฐวิสาหกิจเพิ่มสูงขึ้นเกือบ 2 เท่า เมื่อเทียบกับช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 ทำให้ต้องพึ่งแหล่งเงินกู้จากต่างประเทศมากขึ้น โดยร้อยละ 60 ของหนี้ต่างประเทศเป็นหนี้ที่รัฐบาลค้ำประกัน ให้กับรัฐวิสาหกิจ และเกือบร้อยละ 90 ของหนี้ รัฐวิสาหกิจเป็นการก่อหนี้กับต่างประเทศ เนื่องจากรายได้ของรัฐวิสาหกิจ และเงินอุดหนุนจากภาครัฐ รวมทั้งแหล่งเงินกู้ในประเทศไม่เพียงพอ

รัฐบาลจึงได้พิจารณาที่จะดำเนินการแปรสภาพการบริหารงานของรัฐวิสาหกิจให้ เป็นเชิงธุรกิจเพื่อให้การบริหารงานมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสนับสนุนภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพื่อแบ่งเบาภาระทางด้านการเงินของภาครัฐ ซึ่งรวมถึงการแปรสภาพรัฐวิสาหกิจด้านพลังงานด้วย ดังนั้น ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 -2534) จึงให้มีการกำหนดขั้นตอนการแปรสภาพ รัฐวิสาหกิจให้ชัดเจน เพื่อนำไปสู่ภาคปฏิบัติได้จริง

ในส่วนของการแปรสภาพการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ได้มีการจัดทำ แนวทางการดำเนินงาน ในอนาคตของ กฟผ. เพื่อขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2535 แนวทางดังกล่าว กำหนดให้แปลง กฟผ. เป็นรัฐวิสาหกิจที่ดีโดยต้องนำเงินส่งรัฐจากเดิมอัตราร้อยละ 15 เป็นร้อยละ 30 และให้ดำเนินการจัดตั้งบริษัทผลิตไฟฟ้า จำกัด เพื่อรับซื้อโรงไฟฟ้าระยองและให้กระจายหุ้นเข้าตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หลังจากนั้นจึงปรับโครงสร้าง กฟผ. เป็นหน่วยธุรกิจต่างๆ และแปลงเป็นบริษัทจำกัดมหาชนเพื่อเตรียมนำเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯ ต่อไป

สำหรับการแปรสภาพการไฟฟ้าฝ่ายจำหน่าย คือ การไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) และการ ไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2538 เห็นชอบแนวทางการแปรรูป กฟภ. โดยให้แปลง กฟภ. เป็นรัฐวิสาหกิจที่ดีก่อนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติงาน และให้มีการดำเนินงานเป็นเชิงธุรกิจมากขึ้นโดยปรับปรุงโครงสร้าง กฟภ. ออกเป็นหน่วยธุรกิจรับผิดชอบการจำหน่ายไฟฟ้าในแต่ละภาคเพื่อเพิ่มความคล่อง ตัวในการบริหารงานส่วน กฟน. ได้จัดทำแนวทางการปรับโครงสร้างเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2540 โดยกำหนดรูปแบบการปรับโครงสร้างเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็น รัฐวิสาหกิจ และส่วนที่เป็นบริษัทในเครือซึ่งเป็นส่วนงานที่ให้บริการแก่ลูกค้าเป็นหลัก โดยบริษัทในเครือดังกล่าวจะแปรสภาพเป็นบริษัทจำกัดในระยะยาวต่อไป อย่างไรก็ตามแนวทางการปรับโครงสร้างดังกล่าว จะต้องมีการจัดทำรายละเอียดในแผนปฏิบัติต่อไป

ช่วงการส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนในกิจการไฟฟ้า

ในปี พ.ศ. 2530 ภาวะเศรษฐกิจของประเทศฟื้นตัวขึ้นมาก มีการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม และธุรกิจบริการเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ความต้องการใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นด้วย การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) จึงได้จัดทำแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้า พ.ศ. 2530-2535 เพื่อพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศให้เพียงพอกับความต้องการที่เพิ่มสูงขึ้น อย่างรวดเร็ว คิดเป็นเงินลงทุน ทั้งสิ้น 138,000 ล้านบาท ในจำนวนนี้จะต้องกู้เงินจากต่างประเทศสูงถึง 53,000 ล้านบาท

เมื่อมีการวิเคราะห์ฐานะการเงินของ กฟผ. แล้ว คาดว่าจะไม่สามารถหาเงินรายได้ของ ตนเองเพื่อสมทบการ กู้ยืมได้เพียงพอ และคาดว่าจะขาดเงินเพื่อมาชำระหนี้หรือเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นไป ซึ่งจะเป็นปัญหาต่อเนื่องไปถึงการขยายการลงทุนในระยะต่อไป และจะเป็นภาระที่ภาครัฐต้องแบกรับไว้ ดังนั้น เพื่อเป็นการลดภาระการลงทุนของภาครัฐ และลดการพึ่งพาเงินกู้จากต่างประเทศ รัฐบาลจึงมีนโยบายให้มีการระดมทุนจากภาคเอกชนในการขยายกำลังผลิตไฟฟ้าของ ประเทศ

อย่างไรก็ตามการผลิตไฟฟ้าในบางกรณีสามารถผลิตได้จากต้นพลังงานที่เหลือ จากกระบวนการผลิตใน โรงงานอุตสาหกรรม หรือเป็นการผลิตร่วมกับการผลิตพลังงานรูปอื่นๆ เช่น ไอ้ น้ำ หรือเรียกว่า ระบบ Cogeneration ประกอบกับแนวโน้มการใช้ไฟฟ้าของประเทศคาดว่าจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว รัฐบาลจึงมีนโยบาย ส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการผลิตและจำหน่าย ไฟฟ้าโดยใช้ต้นพลังงานที่เหลือ (Residue fuel) หรือผลิตไฟฟ้าร่วมกับการผลิตพลังงานรูปแบบอื่น เพื่อส่งเสริมให้มีการใช้ต้นพลังงานพลอยได้ใน ประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้มีการจัดทำระเบียบการรับซื้อไฟฟ้าจากภาคเอกชนเหล่านี้ รวมทั้ง ให้มีการศึกษาความเหมาะสมในการกำหนดหลักเกณฑ์ให้ภาคเอกชน

เข้ามาแข่งขันลงทุน ก่อสร้างโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่ด้วยวิธีประกวดราคา เพื่อช่วยลดภาระการลงทุนของภาครัฐด้วย (ดูภาคผนวกที่ 11)

ต่อมาเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2532 กระทรวงการคลังได้ออกคำสั่งแต่งตั้ง "คณะกรรมการพิจารณาให้เอกชนมีบทบาทในการผลิตและจำหน่ายไฟฟ้า" โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประธาน คณะกรรมการดังกล่าวได้มีการพิจารณาให้มีการว่าจ้างที่ปรึกษาศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการให้เอกชนเข้าร่วมทุน และศึกษาการกำหนดวิธีการนำหุ้นของ กฟผ. เข้าตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย รวมทั้งให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เพื่อแปลง กฟผ. บางส่วน หรือทั้งหมดเป็นนิติบุคคล เพื่อให้สามารถนำหุ้นจำหน่ายในตลาดหลักทรัพย์ฯ และให้ กฟผ. สามารถร่วมทุนกับเอกชนได้

ในเดือนสิงหาคม 2533 เกิดวิกฤตการณ์ในตะวันออกกลาง ส่งผลให้ราคาน้ำมันเพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับความต้องการใช้ไฟฟ้าจริงในปี พ.ศ. 2533 มีปริมาณสูงถึง 7,094 เมกะวัตต์ สูงกว่าที่ประมาณการไว้เกือบ 300 เมกะวัตต์ กฟผ. จึงได้ปรับแผนการลงทุน และพิจารณากระจายแหล่งและชนิดของพลังงานเพื่อลดการนำเข้าน้ำมัน คิดเป็นเงินลงทุนทั้งสิ้น 207,491 ล้านบาท ในขณะที่ กฟผ. มีความสามารถลงทุนได้เองไม่เกิน 118,695 ล้านบาท ดังนั้น เพื่อให้ กฟผ. สามารถขยายกำลังผลิตไฟฟ้าได้ตามแผน รัฐบาลจึงให้เร่งรัดการเพิ่มบทบาทของภาคเอกชน เพื่อแบ่งเบาภาระการลงทุนของ กฟผ. และให้มีการปรับอัตราค่าไฟฟ้าได้ตามความจำเป็น เพื่อให้ กฟผ. มีผลตอบแทนการลงทุนที่เหมาะสมและมีฐานะการเงินที่มั่นคงเพียงพอที่จะขยายการลงทุนได้ในอนาคต (ดูภาคผนวกที่ 12)

ต่อมาเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2534 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแผนระดมทุนของ กฟผ. จากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยให้ กฟผ. จัดตั้ง "**บริษัทผลิตไฟฟ้า จำกัด**" ขึ้น และ ในขั้นแรกให้ถือหุ้นร้อยละ 100 เพื่อให้บริษัทผลิตไฟฟ้า จำกัด หรือเรียกโดยย่อว่า "บผฟ." รับซื้อโรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วมระยะของ กฟผ. โดยใช้เงินจากการระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์ฯ และให้ลดสัดส่วนการถือหุ้นของ กฟผ. เหลือไม่เกินร้อยละ 49 ในระยะต่อมา และเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2535 คณะรัฐมนตรีได้ให้สิทธิ บผฟ. ซื้อโรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วมขนาด 1,232 เมกะวัตต์ จาก กฟผ. อีกหนึ่งแห่ง แล้วให้นำเข้าระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์ฯ เช่นเดียวกับโรงไฟฟ้าระยะของ รวมทั้ง คณะรัฐมนตรียังได้เห็นชอบแนวทางการดำเนินงานในอนาคตของ กฟผ. โดยให้แปลง กฟผ. เป็นรัฐวิสาหกิจที่ดี เพื่อเป็นพื้นฐานให้การบริหารงานมีความคล่องตัว ก่อนที่จะแปลงเป็นบริษัทจำกัด(มหาชน) ต่อไปในอนาคต (ดูภาคผนวกที่ 13)

บผฟ. ได้ถูกจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2535 ในลักษณะบริษัทร่วมทุน (Holding Company) เพื่อให้สามารถจัดตั้งบริษัทย่อยเพื่อระดมเงินกู้สำหรับโครงการใหม่ได้โดย ไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อโครงการเก่า และ บผฟ. สามารถขยายกิจการและบริหารโครงการของบริษัทย่อยได้โดยสะดวก ต่อมา บผฟ. ได้จัดตั้ง "**บริษัทผลิตไฟฟ้าระยะของ จำกัด**" ขึ้น เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2537 เพื่อรับซื้อโรงไฟฟ้าระยะของจาก กฟผ. ขนาดกำลังผลิตติดตั้ง 1,232 เมกะวัตต์ โดยมีสัญญาซื้อขายไฟฟ้ากับ กฟผ. ระยะยาว 20 ปี และได้จัดตั้ง "**บริษัทผลิตไฟฟ้าขนอม จำกัด**" ขึ้น เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 เพื่อรับซื้อโรงไฟฟ้าขนอมจาก กฟผ. เช่นเดียวกัน มีขนาดกำลังผลิตติดตั้ง 824 เมกะวัตต์

สำหรับการรับซื้อไฟฟ้าจากเอกชนที่มีต้นพลังงานเหลือ กฟผ. ได้จัดทำระเบียบแล้วเสร็จและออกประกาศรับซื้อไฟฟ้าในรูปของ **Small Power Producer (SPP)** เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2535 เพื่อรับซื้อไฟฟ้าจากผู้ผลิตไฟฟ้าที่ใช้พลังงานนอกรูปแบบ กาก หรือวัสดุเหลือใช้เป็นเชื้อเพลิง และการผลิตไฟฟ้าด้วยระบบ Cogeneration ในงวดที่ 1 ปริมาณรวม 300 เมกะวัตต์ โดยผู้ผลิต แต่ละรายจะจำหน่ายไฟฟ้าเข้าระบบของ กฟผ. ได้ไม่เกิน 50 เมกะวัตต์ ปรากฏว่าเมื่อครบกำหนดมีผู้สนใจเสนอขายเพียง 10 ราย รวมปริมาณ 75 เมกะวัตต์ ต่อมาจึงได้ขยายเวลารับซื้อออกไปโดยไม่มีกำหนด และขยายปริมาณการรับซื้อแต่ละรายจากไม่เกิน 50 เมกะวัตต์ เป็นไม่เกิน 60 เมกะวัตต์ ปรากฏว่ามีผู้เสนอขายในปริมาณรวมที่สูงกว่าปริมาณที่ประกาศรับซื้อ จึงได้มีการขยายปริมาณการรับซื้อเพิ่มเติมอีก 2 ครั้ง โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2538 ให้เพิ่มปริมาณรับซื้อจาก 300 เมกะวัตต์ เป็น 1,444 เมกะวัตต์ และได้มีมติอีกครั้งเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2539 ให้เพิ่มจาก 1,444 เมกะวัตต์ เป็น 3,200 เมกะวัตต์ (ดูภาคผนวกที่ 14)

นอกจากการรับซื้อไฟฟ้าจากผู้ผลิตเอกชนในรูป SPP แล้ว ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้เอกชนเข้ามาแข่งขันลงทุนก่อสร้างโรงไฟฟ้า โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2537 ให้มีการรับซื้อไฟฟ้าจากเอกชนในรูป **Independent Power Producer (IPP)** และ กฟผ. ได้ออกประกาศรับซื้อไฟฟ้าในระยะแรก รวม 3,800 เมกะวัตต์ ตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม 2537 ซึ่ง เอกชนแต่ละรายจะเสนอโครงการได้ไม่เกินโครงการละ 1,400 เมกะวัตต์ ต่อมาในเดือนเมษายน 2538 กฟผ. ได้ประกาศรับซื้อไฟฟ้าเพิ่มอีกร้อยละ 10 รวมปริมาณ

รับซื้อทั้งหมด 4,200 เมกะวัตต์ กำหนดวันยื่นข้อเสนอในวันที่ 30 มิถุนายน 2538 ปรากฏว่ามีผู้ยื่นข้อเสนอทั้งหมด 32 ราย รวมกำลังผลิต 39,000 เมกะวัตต์ สูงกว่าปริมาณที่ประกาศรับซื้อไว้มาก หลังจากนั้นความต้องการใช้ไฟฟ้าของประเทศได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2539 เพิ่มปริมาณการรับซื้อไฟฟ้าจากเอกชนอีก 1,600 เมกะวัตต์ รวมเป็นปริมาณรับซื้อทั้งสิ้น 5,800 เมกะวัตต์ (ดูภาคผนวกที่ 15)

ในปี พ.ศ. 2540 เศรษฐกิจไทยประสบภาวะวิกฤตทางการเงิน คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2540 ให้เพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในกิจการพลังงาน เพื่อลดการก่อหนี้สินกับต่างประเทศ และระดมทุนจากสาธารณชน โดยการขายหุ้นที่รัฐถืออยู่ในกิจการพลังงานและเร่งแปรรูปรัฐวิสาหกิจด้านพลังงาน ในส่วนของกิจการไฟฟ้าเห็นชอบให้ กฟผ. ลดสัดส่วนการถือหุ้นใน บพฝ. โดยขายหุ้นให้แก่พันธมิตรร่วมทุน (Strategic partner) ร้อยละ 14.9 เพื่อระดมทุนและให้ บพฝ. สามารถแข่งขันประมูลโครงการกับผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชนรายอื่นอย่างเป็นธรรม (ดู ภาคผนวกที่ 16) ผลการประมูลคัดเลือกพันธมิตรร่วมทุน ปรากฏว่า บริษัท China Light and Power จากฮ่องกง ชนะการประมูลแข่งขัน โดยเสนอราคาหุ้นละ 126 บาท คิดเป็นมูลค่ารวมทั้งสิ้น 239.96 ล้านบาทเหรียญสหรัฐฯ นับเป็นการระดมทุนที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก โดย กฟผ. คงเหลือหุ้นใน บพฝ. เพียงร้อยละ 25.05 และในอนาคตจะลดสัดส่วนให้เหลือเพียงร้อยละ 20 เท่านั้น

การดำเนินการดังกล่าวข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นการรับซื้อไฟฟ้าจากเอกชนในรูปแบบ SPP และ IPP ตลอดจน การแปรรูป กฟผ. บางส่วน โดยการจัดตั้ง บริษัทผลิตไฟฟ้า จำกัด ขึ้น เพื่อรับซื้อโรงไฟฟ้าระยอง และขนอมจาก กฟผ. แล้วนำเข้าระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการเป็นเจ้าของกิจการไฟฟ้า ล้วนเป็นนโยบายที่มุ่งเน้นการส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนในกิจการไฟฟ้าของ ประเทศ เพื่อลดภาระการลงทุนของภาครัฐในการก่อสร้างโรงไฟฟ้า ซึ่งต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก โดยส่วนหนึ่งต้องกู้เงินจากต่างประเทศเนื่องจาก กฟผ. ไม่สามารถที่จะลงทุนได้เองทั้งหมด ในขณะที่ความต้องการใช้ไฟฟ้าของประเทศมีปริมาณเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ภาคเอกชนเข้ามาช่วยแบ่งเบาภาระดังกล่าว เพื่อให้กิจการ ไฟฟ้าสามารถสนองตอบความต้องการได้อย่างเพียงพอโดยไม่เป็นภาระแก่ภาครัฐ

อย่างไรก็ตาม ระบบผลิตไฟฟ้าส่วนใหญ่และระบบส่งไฟฟ้าทั้งหมดของประเทศยังคงอยู่ในความดูแลของ กฟผ. ส่วนระบบจำหน่ายไฟฟ้าและบริการค่าปลีกยังอยู่ในความดูแลของ กฟน. และ กฟภ. โดย กฟผ. ทำการผลิตและส่งไฟฟ้าเกือบทั้งหมดเพื่อขายให้แก่ กฟน. และ กฟภ. เพื่อขายให้แก่ประชาชนผู้ใช้ไฟฟ้าอีกทอดหนึ่ง โดย กฟน. รับผิดชอบการจัดจำหน่ายไฟฟ้าให้แก่ผู้ใช้ไฟฟ้าในเขตกรุงเทพฯ นนทบุรี และสมุทรปราการ ส่วน กฟภ. รับผิดชอบในเขตจังหวัดอื่นๆ ที่เหลือ ทั้งหมดทั่วประเทศจึงอาจกล่าวได้ว่ากิจการไฟฟ้าของประเทศเกือบทั้งหมดอยู่ ภายใต้ความรับผิดชอบและการให้บริการของ 3 หน่วยงานหลักดังกล่าวเท่านั้น ทำให้ระบบการจัดหาและการให้บริการยังคงมีลักษณะของการผูกขาดอยู่

ช่วงการปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าของประเทศ

การเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ส่งผลให้มีการเร่งปรับโครงสร้างและแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้เร็วขึ้น โดยคณะกรรมการกำกับนโยบายด้านรัฐวิสาหกิจ (กนร.) ได้จัดทำแผน แม่บทการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ เพื่อใช้เป็นกรอบในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ซึ่งได้รับความเห็นชอบ จากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2541 ในส่วนของสาขาไฟฟ้าได้กำหนดกรอบให้มีการศึกษาเพื่อกำหนดโครงสร้างอุตสาหกรรม ที่มีการแข่งขัน เพื่อเปิดให้มีการแข่งขันเสรีในตลาดซื้อขายไฟฟ้าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นไป รวมทั้ง ได้กำหนดให้ กฟผ. แปรรูปโรงไฟฟ้ารานบุรีภายในปี พ.ศ. 2542 (ดูภาคผนวกที่ 17)

แต่เนื่องจากได้เกิดกระแสการคัดค้านจากพนักงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งมองว่ารัฐมุ่งหวังจะขายทรัพย์สินของประเทศให้ต่างชาติ และไม่เห็นด้วยกับการจัดสรรรายได้จากการขายทรัพย์สินและขายหุ้นเข้ากองทุน เพื่อฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงการคลัง จึงส่งผลให้การดำเนินการตามแผนแม่บทการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจต้องล่าช้าออกไป อย่างไรก็ตาม ในระหว่างนั้นได้มีการพิจารณาร่างกฎหมายเกี่ยวกับทุนรัฐวิสาหกิจแล้วเสร็จ โดยได้มีการประกาศใช้ "**พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542**" เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2542 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือของรัฐในการเปลี่ยนสถานะรัฐวิสาหกิจจากรูปแบบเดิมให้ เป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด แต่ยังคงมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจประเภทหนึ่ง เพื่อเป็นพื้นฐานเบื้องต้นในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้เป็นองค์กรธุรกิจอย่าง เต็มรูปแบบในระยะต่อไป

หลังจากมีการศึกษาแนวทางการระดมทุนในโครงการโรงไฟฟ้ารานบุรีที่เหมาะสมจนได้ ข้อยุติเป็นที่พอใจของทุกฝ่ายแล้ว กฟผ. ได้จัดตั้ง "**บริษัทผลิตไฟฟ้ารานบุรีโฮลดิ้ง จำกัด**" ขึ้นเมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2543 โดย

กฟผ. ถือหุ้นร้อยละ 100 ต่อมา บริษัทผลิตไฟฟ้าราชบุรีโฮลดิ้ง จำกัด ได้จัดตั้งบริษัทในเครือขึ้น 1 บริษัท ชื่อ "บริษัทผลิตไฟฟ้าราชบุรี จำกัด" เพื่อรับซื้อโรงไฟฟ้าราชบุรีจาก กฟผ. และในวันที่ 18 สิงหาคม 2543 ได้จดทะเบียนแปรรูปบริษัทผลิตไฟฟ้าราชบุรีโฮลดิ้ง จำกัด เป็นบริษัทมหาชน มีการจัดสรรหุ้นให้ประชาชนทั่วไปร้อยละ 40 พนักงาน กฟผ. และกองทุนสำรองเลี้ยงชีพพนักงาน กฟผ. ร้อยละ 15 และ กฟผ. จะถือหุ้นร้อยละ 45 โดยประชาชนทั่วไปสามารถจองซื้อหุ้นผ่านธนาคารพาณิชย์เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2543 ในราคาหุ้นละ 13 บาท หลังจากนั้นจึงได้นำหุ้นเข้าทำการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ 2 พฤศจิกายน 2543 เป็นต้นมา

การเพิ่มบทบาทของผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชนเพื่อเพิ่มการแข่งขันในระดับการผลิต ไฟฟ้าและการระดมทุนจากภาคเอกชนในโครงการโรงไฟฟ้าระยอง ชนอม และราชบุรี ดังกล่าวข้างต้น เป็นการแปรรูปกิจการไฟฟ้าเพื่อนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพโดยรวม ยังไม่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้ไฟฟ้าทั่วไปโดยตรง และผู้ใช้ไฟฟ้าส่วนใหญ่ยังคงซื้อไฟฟ้าจากการไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) หรือการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) ยกเว้นลูกค้าอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ใกล้โรงไฟฟ้าของผู้ผลิตไฟฟ้ารายเล็ก (SPP) จะมีทางเลือกซื้อไฟฟ้าจาก SPP ได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ แผนแม่บทการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจที่ได้จัดทำขึ้นก็เป็นเพียงแนวทางการดำเนินงานกว้างๆ เท่านั้น ดังนั้น ในการดำเนินการปรับโครงสร้างกิจการ ไฟฟ้าของประเทศยังจำเป็นต้องมีการศึกษาในรายละเอียดเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสม

ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (สพช.) หรือปัจจุบัน คือ สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) ดำเนินการศึกษาการปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าของประเทศในรายละเอียด ผลการศึกษาได้นำมาสู่การจัดทำข้อเสนอการปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าและการจัด ตั้งตลาดกลางซื้อขายไฟฟ้า ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2543 โดยในส่วนของกิจการผลิตไฟฟ้าจะมีผู้ผลิตไฟฟ้าหลายรายซึ่งรวมถึงโรงไฟฟ้าที่ จะแยกออกจาก กฟผ. เข้ามาแข่งขันเพื่อประมูลขายไฟฟ้าในตลาดกลางซื้อขายไฟฟ้า ในส่วนของผู้ค้าปลีกไฟฟ้าจะเปิดให้มีการแข่งขันจากผู้ค้าปลีกหลายราย ทำให้ผู้ใช้ไฟฟ้าไม่จำเป็นต้องซื้อไฟฟ้าจาก กฟน. หรือ กฟภ. แต่จะสามารถเลือกซื้อจากผู้ค้าปลีกรายใดก็ได้ โดยผู้ค้าปลีกรับประกันได้ว่าสามารถซื้อไฟฟ้าจากผู้ผลิตไฟฟ้าต่างๆ ผ่านตลาดกลางฯ แล้วจัดส่ง ไฟฟ้ามาตามสายของ กฟผ. กฟน. หรือ กฟภ. ซึ่งจะทำให้เกิดการแข่งขันในด้านราคาและคุณภาพบริการ

ต่อมาได้มีการจัดทำแผนการดำเนินงานในการปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าและการ จัดตั้งตลาดกลางซื้อขายไฟฟ้า ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2543 และมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการตามแผนการดำเนินงานดังกล่าว (ดูภาคผนวกที่ 18) ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1) การจัดทำกฎตลาดกลางซื้อขายไฟฟ้า (Market rules) เพื่อเป็นตัว กำหนดประสิทธิภาพของการแข่งขัน และกำหนดรายละเอียดของกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งจะครอบคลุมถึงกฎเกณฑ์ กติกาในการซื้อขายไฟฟ้า และการกำหนดราคา ตลอดจนข้อปฏิบัติทางเทคนิคในการควบคุมความมั่นคงของระบบ และตรวจวัดหน่วยไฟฟ้าเพื่อชำระเงิน

2) การยกเว้นพระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. ... เพื่อให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงานแห่งชาติ ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลการประกอบกิจการพลังงาน การออกใบอนุญาตส่งเสริมการแข่งขัน ป้องกันการใช้อำนาจผูกขาด และให้ความคุ้มครองผู้บริโภค

3) การยกเว้นกฎหมายรอง ภายใต้ร่างพระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. ... เป็นการ จัดทำร่างกฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ประกาศ และสัญญาข้อปฏิบัติต่างๆ รวมถึงการจัดเตรียมหลักเกณฑ์ในการ กำหนดอัตราค่าบริการระบบส่งและระบบจำหน่าย ไฟฟ้า และรายละเอียดอื่น ๆ ทางกฎหมายที่จำเป็นต่อการ จัดตั้งองค์การกำกับดูแลอิสระ และการดำเนินการของตลาดกลางซื้อขายไฟฟ้าในอนาคต

4) การจัดการต้นทุนและหนี้สินติดค้าง (Stranded cost) เป็นการจัดการกับต้นทุนที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยง ได้ อันเป็นผลมาจากการลงทุนและการดำเนินงานในกิจการไฟฟ้า ที่เกิดขึ้นแล้วก่อนการปรับโครงสร้างและแปรรูปกิจการไฟฟ้า ซึ่งต้องมีการจัดทำแบบจำลองทางการเงินเพื่อประเมินมูลค่าและวิธีการจัดการ กับต้นทุนติด ค้าง

5) การดำเนินการด้านระบบส่งและระบบจำหน่ายไฟฟ้า เป็นการจัดทำข้อกำหนดการเชื่อมโยง การใช้ บริการ และการปฏิบัติการระบบส่งและระบบจำหน่ายไฟฟ้า รวมทั้ง การกำหนดขอบเขตความเป็นเจ้าของ การ ควบคุมดูแล และการปฏิบัติการ ระหว่างระบบส่งและระบบจำหน่ายให้มีความชัดเจน

6) การเตรียมความพร้อมภายในองค์กรของ กฟผ. เป็นการเตรียมการให้ กฟผ. เข้าสู่ระบบการแข่งขัน โดยการปรับหน่วยงานต่างๆ ภายในองค์กรให้เป็นหน่วยธุรกิจเชิงพาณิชย์ และการจัดตั้งบริษัทผลิตไฟฟ้า รวมทั้งการเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยีต่างๆ

7) การเตรียมความพร้อมภายในองค์กรของ กฟน. และ กฟภ. เป็นการปรับกิจกรรมหลักภายในองค์กรให้มีการดำเนินการเชิงพาณิชย์ แยกธุรกิจที่ไม่ใช่ธุรกิจหลัก ออกเป็นบริษัทในเครือ และลดสัดส่วนการถือหุ้นในที่สุด รวมทั้งการเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ

8) การจัดตั้งตลาดกลางซื้อขายไฟฟ้า (Power pool) มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย มีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบกิจการเป็นศูนย์กลางระบบ ศูนย์ปฏิบัติการ ทางตลาด และศูนย์บริหารการชำระเงิน ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการซื้อขายไฟฟ้าในระดับการขายส่งระหว่างผู้ ผลิตไฟฟ้า และผู้ซื้อไฟฟ้า

ต่อมาเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2544 ได้มีการประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาตลาดหุ้นไทย โดยมีนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นประธาน ที่ประชุมได้กำหนดแนวทางในการนำรัฐวิสาหกิจเข้าจดทะเบียนและกระจายหุ้นใน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในส่วนของกิจการไฟฟ้ากำหนดให้ กฟผ. หรือกิจการบางส่วนของ กฟผ. จดทะเบียนและกระจายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ ฯ ในไตรมาสที่ 3 ของปี พ.ศ. 2546 สำหรับ กฟน. และ กฟภ. กำหนดให้จดทะเบียนและกระจายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ ฯ ในไตรมาสที่ 4 ของปี พ.ศ. 2546

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการตามแผนการปรับโครงสร้างและแปรรูปกิจการไฟฟ้างดงามข้างต้น จำเป็นต้องมีการศึกษาในรายละเอียดหลายๆ เรื่อง ซึ่งบางประเด็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก็มีความเห็นแตกต่างกันไป ทำให้ต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมจนกว่าจะสามารถสรุปแนวทางที่ทุกฝ่ายเห็นพ้อง ต้องกันว่ามีความเหมาะสม จึงส่งผลให้ระยะเวลาในการดำเนินการตามแผนต้องเลื่อนออกไป

การดำเนินการแปรรูปกิจการไฟฟ้างดงามข้างต้นมีการดำเนินการต่อเนื่องมาเป็นเวลาหลายปี โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้มีการแข่งขันในกิจการไฟฟ้าทั้งในระดับขายปลีก และขายส่ง ซึ่งจะส่งผลให้กิจการไฟฟ้ามีประสิทธิภาพ และผู้บริโภคมีทางเลือกมากขึ้นทั้งในด้านคุณภาพ การให้บริการและราคาที่เหมาะสม และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ช่วยลดภาระการลงทุนของภาครัฐและภาระหนี้สินของประเทศ ซึ่งปัจจุบันยังอยู่ในช่วงของการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศให้ รอดพ้นจากภาวะวิกฤต องค์กรรัฐวิสาหกิจซึ่งก่อตั้งมาเป็นระยะเวลานานก็ต้องปรับตัวจากการเป็นองค์กรผูกขาด ไปสู่การเป็นองค์กรธุรกิจที่ต้องมีการแข่งขันในที่สุด

3. บทสรุป

แนวทางการพัฒนากิจการพลังงานของประเทศมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ในช่วงของการเริ่มพัฒนาประเทศ กิจการพลังงานจัดเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและ อุตสาหกรรมของประเทศ รัฐจึงจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เพียงพอ กับความต้องการ ในส่วนของกิจการด้านปิโตรเลียม และกิจการด้านไฟฟ้า มีความแตกต่างกันในแง่ของกิจการด้านปิโตรเลียมถือเป็นยุทธปัจจัยที่มีความ สำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ ในระยะแรกจึงเป็นองค์กรที่อยู่ในความดูแลของกระทรวงกลาโหม ส่วนกิจการด้านไฟฟ้าจัดเป็นสาธารณูปโภคที่รัฐต้องจัดหาให้เพื่อความผาสุกของ ประชาชน

ต่อมาเมื่อความต้องการใช้พลังงานมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น และการลงทุนต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก จึงเป็นภาระแก่ภาครัฐ ประกอบกับการเกิดวิกฤตการณ์น้ำมันหลายๆ ครั้ง ส่งผลให้น้ำมันมีราคาสูงขึ้น ประเทศนำเข้าพลังงาน รวมถึงประเทศไทยต้องขาดดุลการค้าเป็นอย่างมาก รัฐจึงมีนโยบายส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามา มีบทบาทในการพัฒนากิจการพลังงาน เพื่อเป็นการลดภาระการลงทุนของภาครัฐ และยังส่งผลให้มีการแข่งขันในตลาดพลังงานมากขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านพลังงาน

ปัจจุบัน แนวคิดเรื่องระบบการค้าเสรีได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายพลังงานของ ประเทศให้ต้องปรับตัวไปสู่การเปิดตลาดการค้าเสรี ประกอบกับการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศในปี พ.ศ. 2540 ได้เป็นปัจจัยเร่งให้มีการดำเนินการแปรรูปรัฐวิสาหกิจด้านพลังงานเพื่อให้มี การระดมทุนจากภาคเอกชนและประชาชน

ทั่วไป ซึ่งได้มีการดำเนินการแปรรูปรัฐวิสาหกิจด้านพลังงานไปแล้วบางส่วน และระยะต่อไปรัฐวิสาหกิจเหล่านี้ก็จะถูกแปรรูปออกไปทั้งหมด โดยการจัดตั้งเป็นบริษัท และกระจายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อให้องค์กรเหล่านี้ไปสู่การแข่งขันแบบเสรีในที่สุด

บรรณานุกรม

ประพันธ์ เปรมมณี *การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานด้านพลังงานของประเทศ* เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาเศรษฐกิจ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 26 ประจำปีการศึกษา 2526 - 2527

ประวิทย์ รุยาพร *การพัฒนาพลังงานของประเทศ* เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาเศรษฐกิจ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 16 ประจำปีการศึกษา 2516 - 2517

สถาบันปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย *รอบรู้เรื่องปิโตรเลียม* 2541

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี *ความคืบหน้าในการดำเนินงานการเพิ่มบทบาทเอกชนในกิจการด้านพลังงาน* วารสารนโยบายพลังงานฉบับที่ 40 เดือนเมษายน - มิถุนายน 2541

_____ *พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542* วารสารนโยบายพลังงานฉบับที่ 46 เดือนตุลาคม - ธันวาคม 2542

_____ *แผนการดำเนินงานในการปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้า* วารสารนโยบายพลังงานฉบับที่ 50 เดือนตุลาคม - ธันวาคม 2543

_____ *การปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าและการจัดตั้งตลาดกลางซื้อขายไฟฟ้า* พฤษจิกายน 2543

_____ *การแปรรูปการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย* วารสารนโยบายพลังงานฉบับที่ 54 เดือน ตุลาคม - ธันวาคม 2544

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525 - 2529* ปี 2524

_____ *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530 - 2534* ปี 2529

ศักดิ์ พิเศษพงษ์ อุตสาหกรรมน้ำมันปิโตรเลียม เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาเศรษฐกิจวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ประจำปีการศึกษา 2505 - 2506

ภาคผนวก

(ไม่รวมอยู่ในฉบับอิเล็กทรอนิกส์)

กิจการด้านปิโตรเลียม

ภาคผนวกที่ 1 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การเชื้อเพลิง พ.ศ. 2503 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม

ภาคผนวกที่ 2 พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม

ภาคผนวกที่ 3 มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2539 เรื่อง ข้อเสนอการปรับปรุงโครงสร้างของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยและการส่งเสริม การค้าเสรีในอุตสาหกรรมปิโตรเลียม

ภาคผนวกที่ 4 มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2540 เรื่อง แนวทางการเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในกิจการพลังงาน

ภาคผนวกที่ 5 พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542

ภาคผนวกที่ 6 มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2542 เรื่อง แนวทางในการปรับโครงสร้างกิจการก๊าซธรรมชาติของประเทศไทยในระยะยาว

ภาคผนวกที่ 7 มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2544 เรื่อง แผนการระดมทุนของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

กิจการด้านไฟฟ้า

ภาคผนวกที่ 8 พระราชบัญญัติการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2503 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม

ภาคผนวกที่ 9 พระราชบัญญัติการไฟฟ้านครหลวง พ.ศ. 2501 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม

ภาคผนวกที่ 10 พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม

ภาคผนวกที่ 11 มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2532 เรื่อง แนวทางและหลักเกณฑ์การให้เอกชนเข้ามา มีบทบาทในการผลิตและจำหน่ายไฟฟ้า

ภาคผนวกที่ 12 มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2534 เรื่อง การเพิ่มบทบาทเอกชนในการผลิตและจำหน่ายไฟฟ้า

ภาคผนวกที่ 13 มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2535 เรื่อง แนวทางการดำเนินงานในอนาคตของ กฟผ.

ภาคผนวกที่ 14 มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2538 เรื่อง การขยายปริมาณพลังไฟฟ้ารับซื้อจากผู้ผลิตรายเล็ก (SPP) และมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2539 เรื่อง แนวทางในการขยายปริมาณพลังไฟฟ้ารับซื้อจากผู้ผลิตรายเล็ก (SPP)

ภาคผนวกที่ 15 มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2537 เรื่อง แนวนโยบายการรับซื้อไฟฟ้าจากผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชนในรูปของ Independent Power Producer (IPP) และมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2539 เรื่อง การเพิ่มปริมาณการรับซื้อไฟฟ้าจากผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชน (IPP)

ภาคผนวกที่ 16 มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2540 เรื่อง การขายหุ้นของ กฟผ. ในบริษัท ผลิตไฟฟ้า จำกัด (มหาชน)

ภาคผนวกที่ 17 มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2542 เรื่อง แผนระดมทุนจากภาคเอกชนในโครงการโรงไฟฟ้านิวเคลียร์

ภาคผนวกที่ 18 มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2543 เรื่อง การปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าและการจัดตั้งตลาดกลางซื้อขายไฟฟ้า และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2543 เรื่อง แผนการดำเนินงานในการปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าและการจัดตั้งตลาดกลางซื้อขาย ไฟฟ้า
